

Pericopa Noah - Turnul Babel מגדל בבל [anul 5784]

În Geneza 11: 1-9 apare o poveste puțin neobișnuită cunoscută probabil de orice persoană educată cât de cât. Ea pare a fi extrem de simplă, însă la o citire mai aprofundată putem descoperi că nu este așa. Și varietatea comentariilor, de multe ori opuse între ele, ne dezvăluie că lucrurile nu sunt așa de simple cum par a fi. Mai putem adăuga aici și varietatea enormă de traduceri ale unor expresii.

Povestea începe cu descrierea faptelor oamenilor. Toată lumea se află în stare de unificare a limbii și a ideilor lor. Ei încep să hoinărească în lume până își găsesc un loc potrivit pentru așezământul lor, învață să pregătească cărămizi și încep să-și construiască un oraș. Pare a fi o poveste simplă fără nicio intenție rea. De aceea surpriza noastră este mare când în continuare citim că Dumnezeu nu este mulțumit și decide să le strice planurile. Care o fi problema?

Dacă mai dăm o privire și citim mai pătrunzător, observăm de la început că povestea nu este chiar simplă. În primul verset, pe care eu îl traduc „Tot pământul avea o singură limbă și câteva lucruri, chestiuni”. La ultimele cuvinte, în original *devarim ahadim* דברים אחדים, se găsește o gamă întreagă de traduceri printre care: aceleași cuvinte, un scop unic. Eu am tradus câteva lucruri. Bineînțeles și comentariile evreiești din Talmud și până astăzi sunt foarte variate. Este clar că aceste două cuvinte nu sunt înțelese cum trebuie.

În fraza „Când au călătorit din răsărit” iarăși sunt probleme mici de traducere; traducerea „spre răsărit - est” este eronată, deoarece în original scrie „din răsărit”. Întrebarea care se pune este ce înseamnă acest cuvânt *kedem* קדם, răsărit, est? Poate referința nu este la direcția din care veneau, ci la timpul când s-au petrecut evenimentele, deoarece cuvântul poate să însemne și „înainte” în timp sau mai degrabă într-o perioadă de dinainte. O altă posibilitate este că se referă la faptul că ei au venit din orașul Kedem, după cum ne explică Rași. În acest al doilea verset, ca și în primul, noi nu înțelegem sensul cuvintelor focus. De asemenea nu știm care era scopul ieșirii la drum. Poate îndepărtare de la Dumnezeu?

În versetul 3 noi citim despre inventarea cărămizi. Pare a fi un amănunt neînsemnat pe care Toraua să-l amintească într-o frază scurtă. De fapt chestiunea este prezentată într-un verset extrem de lung și detaliat: „Și și-au spus unul altuia: Haideți să facem cărămizi și să le ardem în foc. Și cărămida le-a servit drept piatră, iar smoala le-a servit drept mortar”. Această primă parte a versetului continuă descrierea faptelor oamenilor: ei vor să-și construiască un oraș permanent și să înceteze să fie nomazi. Chiar și construirea unui turn cu vârful în ceruri pare a fi un lucru trivial, după cum ne spune marele înțelept Radak (David Kimhi, sudul Franței sec. 12) că intenția lor era să supravegheze turmele și cirezile.

Partea a doua a versetului ne spune cauza construirii orașului și a turnului, în fond două cauze:

1. Să ne facem un nume
2. Să nu fim împrăștiați pe fața întregului pământ

Expresia „să ne facem un nume” este opac. Ea apare de cam 10 ori în Tanach, întotdeauna în sensul de a deveni renumit, a deveni faimos. Câteva exemple: „Îți voi face un nume mare, ca numele celor mari de pe pământ” (2Samuel 7:9); „David s-a întors făcându-și un nume” (2Samuel 8:13); „Ca să-ți faci un nume pentru tine însuși” (Ieremia 32:20); „Și care ți-ai făcut un nume” (Daniel 9:15, Neemia 9:10) și așa mai departe. Însă problema se agravează dacă ne gândim că acest cuvânt „nume”, în ebraică *šem* שֵׁם, mai are o semnificație fiind unul din numele lui Dumnezeu, folosit foarte des și astăzi. Vecinătatea dintre această expresie și expresia „Un turn cu vârful în ceruri”, în care „ceruri” în ebraică *šamyim* שָׁמַיִם, seamănă cu *šem*. De aici putem deduce că ei au vrut să-și facă un nume prin urcare în ceruri. Cu alte cuvinte nu numai că ei se revoltă contra lui Dumnezeu, ci vor chiar să ajungă și să-L înlocuiască.

Așa putem înțelege cum o poveste inocentă de dezvoltare personală se transformă într-o rebeliune contra lui Dumnezeu. Acest turn atât de banal devine în continuare o expunere a trufiei omenești care aduce la o răzvrătire contra Domnului. Marele profet Isaia le-a descris mai bine ca oricine: „Ochii trufași ai omului pământean vor fi înjosiți și îngâmfarea oamenilor se va pleca. Numai Dumnezeu va fi înălțat în ziua aceea” (Isaia 2:11).

Această concluzie se consolidează la citirea poveștii lui Avraham din pericopa următoare. El primește o poruncă de la Dumnezeu, iar el îl cheamă pe nume: „Și a construit acolo un altar Dumnezeului și l-a chemat pe Dumnezeu pe nume” (Geneza 12:8). Avraham este o anti-teză la acești oameni care au ridicat turnul. Rezultatul a fost că acești constructori au rămas anonimi în istorie pe când lui Avraham i se promite „Îți voi mări numele și vei fi binecuvântare” (Geneza 12:2).

A doua cauză „Să nu fim împrăștiați pe fața întregului pământ” ne arată dorința oamenilor de a înfrunta evenimentele viitoare și de aceea ei caută să fie uniți, să înceteze să se îndepărteze unul de celălalt. Această unire se dovedește prin două cuvinte: „întregul pământ” și „limbă”. Aceste două noțiuni sunt componente inevitabile ale uniri unui popor. Toată lumea avea o singură limbă și au avut intenția de a se așeza într-un singur loc. Însă Dumnezeu nu a acceptat ideea aceasta de unificare și în primul rând a diferențiat limbile. El i-a împrăștiat pe oameni în locuri diferite și îndepărtate. După comentariile înțelepților, Dumnezeu tindea ca oamenii să umple lumea cu prezența lor după cum poruncise „Fiți roditori și înmulțiți-vă și umpleți pământul” (Geneza 1:28). Teama oamenilor era că prea mare înmulțire să nu aducă la alte probleme și nenorociri, pe care le trăim astăzi.

Hazal, înțelepții din Talmud au explicat acele expresii obscure de la începutul episodului ca o revoltă contra lui Dumnezeu. Omenirea a trecut potopul, însă în loc să înțeleagă că acesta este o pedeapsă cerească din cauza răutăților făcute de ei și în loc să-și îndrepte comportamentul, ei au deslușit nenorocirea ca o „catastrofă naturală”.

Riposta Domnului

Partea a doua a poveștii vorbește despre riposta Domnului față de construirea turnului. Scrie că „Domnul a coborât să vadă orașul și turnul”. Această coborâre a lui Dumnezeu poate fi văzută ca o contră la dorința oamenilor de a se urca în ceruri. Dar observarea coborârilor Domnului din alte locuri în Tanach vestește că aceasta este o intervenție în ciclul lumii, o schimbare în conducerea divină, adică trecere de la o conducere naturală la una miraculoasă.

Domnul spune în versetul 6 că încurcarea limbilor nu este o pedeapsă pentru trecut, ci o grijă pentru viitor. El spune că miezul problemei se află în tendința de a se unifica, care i-a adus la construirea turnului. Altă posibilitate este că această construcție este doar începutul și s-ar putea să treacă la fapte mai grave. Așa se poate înțelege întrebarea de la sfârșitul acestui verset „Și acum, să nu le fie deci zădărnici tot ceea ce își propun să facă?”. Puterea unirii care este pe de o parte o putere pozitivă, poate fi folosită de oameni rău, prin scoaterea lui Dumnezeu, adică o rebeliune contra domniei lui Dumnezeu. **Oamenii trebuie să știe că ei nu pot face orice, că puterea lor este limitată. Întotdeauna vor fi fapte care nu sunt sub controlul lor din care reiese superioritatea Domnului.**

Povestea Turnului Babel încheie porțiunea de Bereșit – Geneză și începe porțiunea de Avot – Strămoși. După descompunerea popoarelor s-a anulat situația în care toată omenirea era condusă de un singur Dumnezeu. Aici a apărut necesitatea alegerii unui popor care să dețină o comunicare directă cu Domnul. Acesta este rolul poporului lui Dumnezeu care-L cheamă pe Domnul pe nume.

Chemarea lui Avraham pe Domnul au fost mai târziu rădăcinile chemării Domnului făcută de poporul evreu de-a lungul miilor de ani.